

STABILIREA DOMICILIULUI COPILULUI DUPĂ DIVORȚUL PĂRINȚILOR

Valentina CEBOTARI,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Conform datelor statistice, circa 50 la sută din numărul căsătoriilor înregistrate anual încetează prin divorț. Cea mai mare parte a acestor familii sunt familiile cu copii minori. Deși legea dispune că divorțul părinților nu influențează drepturile copiilor minori, în realitate ei sunt cei mai afectați în urma despărțirii părinților lor. Convenția ONU privind drepturile copilului din 1989, în preambul subliniază că familia este unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în mod deosebit a copiilor. Studiile din acest domeniu au constatat că, pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului, el are nevoie de dragoste și înțelegere în familie. Oriunde este posibil, el trebuie să crească sub grija și răspunderea părinților săi într-o atmosferă de afecțiune și securitate morală și materială, care îi va asigura o dezvoltare fizică normală, spirituală, intelectuală și socială ca el să devină o personalitate.

Cuvinte-cheie: *copil, divorț, domiciliu, comunicare, educație, îngrijire, părinți, custodie.*

Fiecare copil are dreptul să trăiască și să crească într-o familie, cât este posibil, și are dreptul de a-și cunoaște părinții, de a se bucura de grija lor, dreptul de a locui cu ei, cu excepția cazului în care acest lucru este contrar intereselor sale. Fiecare copil are nevoie de mamă și de tată, care îl vor iubi și vor avea grijă de el. Copilul are dreptul să crească alături de părinții săi într-o atmosferă de afecțiune, de securitate materială și morală. El are dreptul de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea aptitudinilor și a personalității sale, să îi fie respectată demnitatea, dreptul la integritate fizică și psihică.

Articolul 2 alin. (3) din Codul Familiei stabilește principiul de manifestare a grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor copiilor minori. Acest principiu determină, într-un fel sau altul tema abordată deoarece, în urma sur-

Establishing the child's domicile after the parents divorce

According statistical data approximately 50% of marriages registered annually ceases through divorce. The majority of these families have minor children. Although the law provides that parents divorce do not influence the minor's rights, in reality they are the most affected for the separation of his parents. In its preamble, the UN Convention for children's rights of 1989 highlights that family is the fundamental unit of the society and the natural environment for increasing and welfare of all its members, especially for kids. Studies in this field established that for a full and harmonious development of child personality, he need love and understanding in his family. Anywhere is possible, he should rise under the care and liability of his parents, in a atmosphere of affection and material and moral security, that will ensure a normal, spiritual, intellectual and social physical development to become an personality.

Key-words: *child, divorce, domicile, communication, education, care, parents, custody.*

venirii divorțului, copiii sunt cei care rămân vulnerabili și necesită apărarea drepturilor lor. Fiindcă divorțul părinților este o realitate pe care nu o putem nega, este necesar de a stabili modalitățile de participare a fiecăruia dintre soți la continuitatea educării copilului de către ambii părinți.

Dreptul de a locui și de a fi educat în familie este unul dintre cele mai importante drepturi ale copilului. Anume abitația și educația în familie îi oferă garanția dezvoltării fizice normale, spirituală, intelectuale și sociale, pentru ca minorul să devină o personalitate.

Pentru dezvoltare deplină și armonioasă a personalității copilului, el are nevoie de dragoste și înțelegere în familie. Oriunde este posibil, el va crește sub grija și răspunderea părinților săi și într-o atmosferă de afecțiune, de securitate morală și materială.

Convenția privind drepturile copilului accentuează că familia este unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în mod deosebit - a copiilor. Conform prevederilor acesteia, copilul are dreptul de a primi o educație care să fie gratuită și

obligatorie, cel puțin în stadiile elementare. Educația primară va promova cultura sa generală și îi va da putința să-și dezvolte, în condiții egale, aptitudinile, judecata individuală, simțul răspunderii morale și sociale și să devină un membru util al societății. Dreptul copilului la educație este asigurat prin faptul că legislația impune părinților acest drept ca o obligație, iar în cazul lipsei părinților dreptul la educație este asigurat de autoritatea tutelară.

Cu dreptul la abitație și educație în familie este indisolubil legat dreptul copilului de a comunica cu ambii părinți, bunei, frații, surori și alte rude care oferă educația deplină copilului.

Copilul are dreptul de comunicare cu rudele ambilor părinți, inclusiv bunei de pe linia tatălui și cei de pe linia mamei. Codul Familiei nu prevede expres categoriile de rude care au dreptul de a comunica cu copilul, ceea ce oferă posibilitatea de a include în această categorie nu doar rudele apropiate din partea ambilor părinți, dar și pe cele mai îndepărtate.

Formele comunicării sunt diferite în dependență de vârsta copilului, locul de trai al copilului și al rudei, prietenia între familia copilului și familia rudei, de alte împrejurări. O influență deosebită în realizarea de către copil a dreptului de comunicare o are morala familiei, a societății și tradițiile locale. De exemplu, în țara noastră s-a păstrat tradiția ca în vacanța de vară copiii să meargă la bunei și să rămână acolo un timp îndelungat. Dacă părinții copilului locuiesc separat, acesta are dreptul să comunice cu fiecare dintre ei concomitent sau separat.

Copilul aflat în situații extreme (arest, reținere, boală gravă cu spitalizare obligatorie etc.) are dreptul să ia legătura cu părinții sau cu alte rude apropiate în modul stabilit. Dacă nu este posibil de a contacta părinții sau rudele copilului, va fi anunțată autoritatea tutelară. Atragerea copilului la răspundere administrativă sau penală determină situația extrem de necesară de comunicare a copilului cu părinții sau cu rudele apropiate. Ordinea și forma comunicării este determinată de lege în fiecare caz concret. În particular, Codul Contravențional al Republicii Moldova prevede dreptul părintelui să apere drepturile și interesele copilului său minor, în baza faptelor căruia are loc cazul cu privire la contravenția administrativă. De aceea, ei neapărat trebuie să fie informați despre reținerea administrativă a minorilor.

Formele realizării dreptului copilului de a comunica cu părinții și rudele în situațiile extreme pot fi diferite, spre exemplu, vizita la copilul bolnav în instituțiile medicale, întrevederile cu copiii ținuți în

locurile de arest preventiv, în instituțiile penitenciare sau în instituțiile de educație pentru minori etc. Comunicarea poate fi prin vizită sau prin convorbiri telefonice, prin scrisori etc., principalul este ca să fie respectată legislația în vigoare, atât în privința copiilor, cât și a ordinii publice. Drepturile copilului corelează cu drepturile și obligațiile părinților.

Problemele educației copilului aparțin ambilor părinți în egală măsură, chiar și atunci când părinții locuiesc separat. Părintele care locuiește separat nu numai că are dreptul, dar și este obligat să participe la educația copilului. Părintele care locuiește cu copilul nu este în drept să-l împiedice pe celălalt să comunice cu copilul și să participe la educația acestuia. În caz de apariție a unor litigii privind educația și instruirea copilului, acestea se soluționează de autoritatea tutelară, decizia căreia poate fi atacată în instanța judecătorească (art. 60 alin. (4) din Codul Familiei).

Exercitându-și drepturile, părinții trebuie să excludă:

- comportamentul abuziv. Acesta se poate exprima în diferite forme: De exemplu, copilul este impus la o muncă forțată care nu coincide vârstei și stării sănătății sale sau la alegerea instituției de învățământ și a formei de instruire nu s-a luat în considerare opinia copilului, aptitudinile sale și, ca rezultat, el este nevoit să se ocupe de o activitate care-i provoacă nervozitate sau dăunează psihicului;
- insultele și maltratarile de orice fel, discriminarea. Aceste acțiuni, folosite de părinți, duc la formarea unei persoane cu deficiențe care, ulterior, se pot manifesta prin agresivitate, cruzime, lașitate etc.;
- violența fizică și psihică care poate duce la îmbolnăvirea copilului. Bolile pot fi fizice sau psihice și se pot manifesta atât în copilărie, cât și la maturitate;
- antrenarea în acțiuni criminale. În afară de faptul că aceasta se pedepsește de legea penală, societatea nu permite ca minorii, care sunt viitorul națiunii, să fie educați într-un astfel de mediu;
- consumul de băuturi alcoolice, folosirea substanțelor stupefiante și psihotrope. Sunt acțiuni negative asupra sănătății copilului și asupra psihologiei lui, care duc la degradarea personalității, îmbolnăvirea copilului și-i pot provoca chiar moartea;
- practicarea jocului de noroc, cerșitului și a altor acte ilicite. Prin aceste acțiuni copilul este lipsit de posibilitatea de a-și dezvolta aptitudini pozitive, care l-ar ajuta să ducă un mod decent de viață.

Părinții poartă răspundere pentru exercitarea drepturilor părintești în detrimentul intereselor copilului. Răspunderea se naște ca urmare a unei fapte ilicite, a unei neglijențe sau a unei imprudențe.

Principalul însă nu este răspunderea părinților, dar preîntâmpinarea indiferenței și neglijenței lor, abuzului față de creșterea și educarea copiilor. Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, intrată în vigoare la 01.01.2014, vine să completeze cadrul legal cu mai multe concretizări ale atribuțiilor statului în domeniul protecției copilului. Astfel, statul, prin diferite metode, controlează cum se efectuează creșterea și educația copiilor în familie. Metodele pot fi diferite în dependență de caracterul relațiilor care se stabilesc între părinți și copii, între tutori, curatori sau alți educatori și copii. Controlul educației în familie poate fi efectuat de autoritățile tutelare, acestea, la rândul lor, folosind informațiile lucrătorilor din grădinițe, școli, licee, instituții curative, cetățeni etc. Controlul din partea statului are ca scop nu numai tragerea la răspundere a părinților, dar și ajutorul în problemele dificile privind educația copiilor, cât și protecția drepturilor copiilor.

Părinții au dreptul de a stabili *domiciliul* copilului de la naștere și până la majorat. Astfel, conform art. 31 din Codul Civil și art. 63 din Codul Familiei, domiciliul copilului în vârsta de până la 14 ani este la părinții săi. Trecând de această vârstă, copilul poate locui separat, cu condiția că aceasta nu influențează negativ asupra educației lui. Desigur, pentru locuirea separată de părinți a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani trebuie să existe motive temeinice (de exemplu, își face studiile în altă localitate). Dacă părinții copilului locuiesc separat, domiciliul acestuia este determinat prin acordul părinților. În lipsa acordului între părinți, domiciliul se stabilește de instanța judecătorească, ținându-se cont de interesele copilului.

Litigiul privind *determinarea locului de trai* al copilului în cazul când părinții locuiesc separat apare, de regulă, atunci când părinții sunt divorțați. Articolul 38 din Codul Familiei prevede că, în cazul lipsei unui acord între soți privind determinarea locului de trai al copiilor minori comuni, instanța judecătorească este obligată să stabilească cu cine dintre părinți vor locui copiii minori după divorț.

La determinarea locului de trai al copiilor minori instanța judecătorească va ține cont de egalitatea în drepturi, obligațiile mamei și ale tatălui, precum de opinia și interesele copiilor. Articolul 63 alin. (2) din Codul Familiei menționează că la solu-

ționarea unui astfel de litigiu se va ține cont:

- de atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați, surori;
- de vârsta copilului;
- de calitățile morale ale părinților;
- de relațiile existente între fiecare părinte și copil;
- de posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (indeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.).

La determinarea domiciliului copilului minor instanța judecătorească va cere avizul autorității tutelare. Acest aviz se pregătește în baza procesului întocmit de autoritatea tutelară la domiciliul fiecăruia dintre părinți, în care se vor elucida condițiile de trai ale acestora, aspectele psihologice ale relațiilor dintre părinte și copil, prezența altor rude și relațiile acestora cu copilul, faptul dacă părintele și-a creat o nouă familie, dorința copilului de a locui cu mama sau cu tata și alte momente importante.

La examinarea cauzei, autoritatea tutelară va participa în mod obligatoriu pentru a susține avizul și a-și expune opinia privind determinarea locului de trai al copilului minor. Copilul care a împlinit vârsta de 10 ani va fi audiat de instanța judecătorească și se va ține cont de opinia acestuia, dacă ea nu contravine intereselor lui.

Practica judiciară demonstrează că, la soluționarea litigiilor privind determinarea locului de trai al copilului în cazul divorțului părinților, de cele mai multe ori copiii se transmit spre educație mamei și locuiesc împreună cu ea. Nu există nicio argumentare în acest domeniu. E cazul să menționăm că este corectă expresia psihologului A. Eghides, care afirmă că, dacă mamele tinere nu ar fi încredințate sută la sută că, plecând de la soț, vor lua cu ele și copilul, mai rar s-ar gândi la divorț. Legislația în vigoare prevede egalitatea în drepturi și obligații a părinților față de copii, astfel practica judiciară trebuie să țină cont de acest principiu la determinarea locului de trai al copilului, cu atât mai mult cu cât viața dovedește: bărbații nu cedează femeilor în ceea ce privește creșterea și educația copiilor. Prezentăm un exemplu din practica judiciară în care domiciliul copiilor minori a fost stabilit cu tatăl (dosarul 2ra-2236/13 din 18 septembrie 2013).

Examinând recursul declarat de către L.M., în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui G.M. împotriva L.M. cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori cu tatăl și încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori, cererea reconvențională a L.M. împotriva lui G.M. cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama,

împotriva deciziei Curții de Apel Bălți din 7 martie 2013, prin care a fost respins apelul declarat de către L.M. și menținută hotărârea Judecătorei Telenești din 6 decembrie 2012, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră recursul neîntemeiat și care urmează a fi respins cu menținerea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe din anumite considerente. Din actele pricinii, s-a stabilit că G.M. s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune împotriva L.M. prin care a solicitat stabilirea domiciliului copiilor minori C.M., născută la 26.04.2001, și V.M., născut la 22.02.2006, la domiciliul său și încasarea de la L.M. a pensiei de întreținere a copiilor minori în mărime de 1200 lei lunar pentru ambii.

Ulterior, L.M. a depus acțiune reconvențională împotriva lui G.M. cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama – L.M. Judecând pricina, prima instanță a concluzionat asupra temeiniciei acțiunii inițiale și netemeiniciei acțiunii reconvenționale. Instanța de apel a fost de acord cu concluzia primei instanțe. Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că instanțele de judecată au stabilit corect, în baza probelor pertinente administrate, a circumstanțelor de fapt ale litigiului, și au admis întemeiat acțiunea intimatului G.M. cu stabilirea domiciliului copiilor minori C.M.-2001 și V.M.-2006 la domiciliul tatălui și încasarea de la L.M. -mama copiilor, a pensiei de întreținere pentru aceștia în mărime de 1200 lei lunar.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție conchide că instanțele de judecată au dispus întemeiat determinarea domiciliului copiilor minori cu tata, ținând cont de interesul copiilor minori și de posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea lor. Instanța de recurs consideră că instanțele de judecată, la emiterea hotărârilor, au luat corect în considerație caracteristica personală a fiecăruia dintre părinți, starea lor materială, condițiile de trai, atitudinea față de copii, precum și avizul prezentat de Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei Telenești din 4 decembrie 2012, conform căruia s-a studiat minuțios situația creată și, acționând în interesele minorilor, s-a propus ca ultimii să locuiască cu părintele care se află în țară, având în vedere că recurenta L.M. nu se află pe teritoriul țării și copiii nu pot beneficia de îngrijire personală din partea ei. În consecință, instanța de recurs consideră concluzia primei instanțe și a instanței de apel cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu tata întemeiată, reieșind din principiul supremației

interesului copiilor minori C.M. și V.M., protejați și de art.9 alin. (1) al Convenției privind drepturile copilului din 20 noiembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

Prin urmare, în circumstanțele expuse nu sunt întemeiate criticile recurente precum că instanțele de judecată ar fi pronunțat o soluție greșită, au interpretat eronat normele de drept material și că au pus la baza emiterii deciziei numai explicațiile intimatului, deoarece afirmațiile ultimei în acest sens sunt declarative și fără suport legal, cu atât mai mult cu cât au constituit obiect de studiu la soluționarea litigiului nominalizat și în instanța de apel.

De asemenea, nu poate fi reținută nici critica recurente referitoare la aceea că acțiunea intimatului G.M. are scopul de a evita plata pensiei de întreținere, deoarece din actele pricinii nu s-a stabilit lipsa grijii părintești față de copiii săi minori, nu au fost administrate alte probe ce ar confirma că comportamentul intimatului prezintă pericol pentru starea fizică și psihică a copiilor, precum și nici nu s-a dovedit violența în familie. Cu atât mai mult, este cert stabilit că intimatul nu a renunțat la copiii săi și continuă să-i educe și să-i întrețină.

Mai mult, instanța de recurs reține că recurenta, odată cu revenirea permanentă în țară ori cu stabilirea cu traiul permanent în altă țară și confirmarea situației mai favorabile pentru copiii ei, este în drept să înainteze cerere în instanța de judecată pentru schimbarea domiciliului copiilor săi. Astfel, din considerentele menționate și având în vedere faptul că decizia instanței de apel este întemeiată și legală, iar argumentele invocate de recurentă sunt neîntemeiate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul, de a menține decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe.

Hotărârea instanței judecătorești privind determinarea locului de trai al copilului poate fi modificată la cererea oricărui dintre părinți. De exemplu, dacă părintele care locuiește separat își îmbunătățește condițiile de trai și manifestă o grijă mai activă față de creșterea și educația copilului, acesta se poate adresa în instanța judecătorească cu o cerere despre transmiterea copilului lui. La fel și în cazul în care părintele cu care locuiește copilul nu-și onorează obligațiile. Cererea privind schimbarea locului de trai al copilului poate fi depusă și de părintele cu care locuiește copilul, în cazul în care acesta, din motive obiective, nu poate să crească și să educe mai departe copilul (boală gravă, necesitatea plecării într-o deplasare de lungă durată etc.). Refuzul

de a crește și a educa copilul fără motive temeinice poate duce la decăderea părintelui din drepturile părintești. Schimbarea hotărârii instanței judecătorești este posibilă, deoarece ambii părinți au aceleași drepturi și obligații față de copii, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat de copil.

În mod obișnuit, părintele care locuiește separat participă la educația și întreținerea copilului în baza acordului cu celălalt părinte. Dar, nu rareori, părintele care locuiește cu copilul împiedică contactul dintre copil și celălalt părinte.

Litigiul privind exercitarea drepturilor părintești în cazul în care părinții locuiesc separat se soluționează de către autoritatea tutelară, iar decizia acesteia poate fi atacată în instanța judecătorească, care va emite hotărârea respectivă (art. 64 alin. (2) din Codul Familiei).

Părintele care locuiește separat de copil are aceleași drepturi ca și părintele care locuiește cu copilul. El poate comunica cu copilul, poate participa la educația și instruirea lui, poate primi informațiile necesare de la toate instituțiile educative, curative, de asistență socială. Totodată, el are obligațiile prevăzute de lege, inclusiv obligația de a întreține copilul, de a participa la cheltuielile suplimentare cauzate de circumstanțe excepționale și poartă răspundere pentru prejudiciul cauzat de copilul minor (art. 1406-1407 din Codul Civil).

În cazul apariției litigiului, părintele ale cărui drepturi au fost încălcate se poate adresa la autoritatea tutelară din raza domiciliului copilului. Autoritatea tutelară, în prezența ambilor părinți, scoate la iveală cauza neînțelegerii și, reieșind din interesul copilului, stabilește un orar care să satisfacă cerințele ambilor părinți și să acorde părintelui care locuiește separat posibilitatea de a-și exercita drepturile părintești. În caz că părintele care locuiește cu copilul împiedică mai departe exercitarea drepturilor de către celălalt, față de el poate fi aplicată sancțiunea prevăzută de art. 64 din Codul contravențional. În caz de încălcare repetată, la cererea părintelui ale cărui drepturi sunt încălcate, litigiul va fi soluționat de instanța judecătorească. Instanța judecătorească poate refuza acțiunea, dacă va constata că comportamentul părintelui este în detrimentul copilului (beție, narcomanie, atragere în activitatea antisocială sau criminală etc.) sau că acesta prezintă pericol pentru viața și sănătatea copilului (copilul nu este hrănit, îngrijit, tratat în caz de boală etc.).

În lipsa acestor temeieri, instanța judecătorească hotărăște ordinea de participare la educația copilului a părintelui care locuiește separat. În caz că hotărârea instanței judecătorești se încalcă, față de părintele vinovat se va aplica sancțiuni prevăzute

de legislația în vigoare. Dacă încălcările vor avea un caracter repetat, la cererea părintelui care locuiește separat de copil, instanța judecătorească poate să-i transmită acestuia copilul spre creștere și educare. Desigur, schimbarea locului de trai al copilului de la un părinte la celălalt se va face numai respectând interesele copilului, iar dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani, se va ține cont și de opinia lui. La examinarea cauzei va fi atrasă și autoritatea tutelară, care trebuie să-și exprime opinia privind interesul copilului reieșind din studierea condițiilor de trai, a personalității și a posibilităților educației părinților etc.

Oamenii sunt mai susceptibili de a se muta cu traiul în alt oraș sau chiar în alt stat după eșecul căsătoriei. Un studiu în acest domeniu¹ demonstrează că ambii părinți implicați în acest conflict vor considera strategic avantajos să descrie propriile interese ca fiind alineate cu interesele copilului, pentru că acestea sunt considerate ca esențiale la luarea atât a deciziilor privind determinarea părintelui cu care vor locui copiii minori după divorțul părinților, cât și a deciziilor privind permisiunea de a se stabili cu traiul în altă țară.

Interesul părintelui care nu locuiește împreună cu copilul este evident și substanțial: menținerea unui contact suficient cu copilul său pentru a întreține relația de rudenie. O separație fizică semnificativă, care ar împiedica vizitele săptămânale sau lunare, vor îngreua, probabil, considerabil menținerea acestei relații. Interesul de a se muta al părintelui care are custodia poate fi de asemenea important. Această mutare ar putea fi necesară pentru a permite obținerea unui nou loc de muncă sau poate fi necesar pentru a-și completa ori a-și continua studiile; pentru a se recăsători sau noul partener este transferat; pentru a permite părintelui care locuiește cu copilul să fie mai aproape de prietenii sau rudele dispuse să îl ajute pe respectivul părinte. Atât interesul părintelui care locuiește separat de a avea acces la copilul său, cât și al părintelui care locuiește cu copilul de a se muta în altă localitate sunt importante și urmează a fi soluționate de la caz la caz.

În Republica Moldova, având în vedere dimensiunile mici ale statului, nu s-a pus niciodată problema schimbării domiciliului părintelui care locuiește cu copiii minori după divorț cu acordul celuilalt părinte sau cu încuviințarea instanței de judecată. Întotdeauna a funcționat prezumția că

¹ Sanford L. Braver, Ira M. Ellman, William V. Fabricius. Relocation of children after divorce and Children's Best interests. New evidence and legal considerations. 2013, pag.1-9.

părinții acționează de comun acord în interesul copiilor, dacă era vorba de schimbarea locului de trai în țară. Odată cu deschiderea hotarelor și plecarea masivă a populației în țări străine, au apărut litigiile între părinții divorțați cu privire la schimbarea locului de trai al părintelui cu care locuiesc copiii minori. Articolul 3, alin. (5) din Legea nr.269 din 09.11.1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova stipulează că „în cazul în care unul dintre părinții copiilor în vârstă de până la 18 ani nu acceptă ieșirea acestora din Republica Moldova, refuzul se contestă în instanța judecătorească de drept comun competentă”. Alte prevederi în acest domeniu nu sunt prevăzute și, respectiv, instanța judecătorească trebuie să soluționeze litigiul apărut, reieșind din interesele copilului, care, de fapt, nu sunt definite în legislație. Uneori chiar se ajunge la examinarea problemei de schimbare a domiciliului copiilor minori de la părintele care dorește să se mute în altă țară și nu are argumente în favoarea sa la părintele care rămâne cu domiciliul în țară.

În doctrină s-au făcut mai multe studii, iar concluzia generală a fost că, în lipsa prevederilor legale care ar interzice mutarea în altă țară a părintelui ce are custodia copiilor, prin care fapt i-ar fi lezate drepturile celui de al doilea părinte, soluția ar fi să se reexamineze problema custodiei copiilor de către celălalt părinte. Nu există nicio îndoială că în astfel de situații părintele care înfăptuiește custodia va renunța la mutare. Desigur, instanța judecătorească trebuie să examineze dovezile cu privire la impactul mutării asupra copiilor. Acestea pot fi avantaje sau dezavantaje pe termen lung sau pe termen scurt. Efectele pe termen scurt și cele pe termen lung ar putea fi diferite. De exemplu, mutarea ar putea să fie inițial tulburătoare pentru copii, dar să devină pozitivă sau neutră pe termen lung, odată ce copilul s-a adaptat la locul nou. În acest caz, o gândire rezonabilă ar da mai multă importanță efectelor pe termen lung decât celor imediate și trecătoare.

Reieșind din cele expuse, considerăm că legislația în vigoare necesită unele modificări în domeniu, și anume: dacă părintele care locuiește împreună cu copiii minori nu are motive întemeiate care ar putea convinge instanța judecătorească că mutarea ar favoriza copiii și le va oferi avantaje de lungă durată, el nu poate primi învoire de a se muta în altă țară.

Litigiul privind educarea copiilor poate apărea nu numai între părinți, dar și între părinți și alte rude. Acest litigiu apare, de regulă, în cazurile când părinții copilului locuiesc separat și cel cu care locuiesc copiii interzice acestora comunicarea cu bunicii. Articolul 65 din Codul Familiei prevede că bunicii, frații și

surorile copilului au dreptul să comunice cu acesta. Dacă părinții copilului sau numai unul dintre ei refuză acest drept, litigiul este soluționat de autoritatea tutelară, care, printr-o hotărâre a sa, obligă părinții să permită rudelor comunicarea cu copilul. Dacă hotărârea autorității tutelare este neglijată, atunci față de părinți vor fi aplicate prevederile art. 64 din Codul Contravențional. În caz că aplicarea sancțiunilor nu aduce rezultatele dorite, la cererea bunicilor, fraților și surorilor litigiul va fi soluționat de instanța judecătorească. La soluționarea acestui litigiu principalul element este interesul suprem al copilului. Întotdeauna pentru un copil este favorabil ca el să comunice nu doar cu părinții, ci și cu bunicii, care sunt mai liberi, au o experiență de viață mai bogată și pot contribui la dezvoltarea lui favorabilă. Dar dacă bunicii abuzează de drepturile lor și influențează negativ asupra nepoților, realizarea acestui drept poate fi refuzată conform alin. (3) al art. 65 din Codul Familiei „Acțiunea privind înlăturarea impedimentelor de comunicare cu copilul a bunicilor, fraților și surorilor poate fi respinsă numai în cazul existenței unui pericol pentru viața și sănătatea copilului, pentru dezvoltarea lui spirituală”.

Bibliografie

1. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. În tratate internaționale, Ediție oficială. Vol. I – Chișinău, 1998.
2. Codul Familiei al RM adoptat prin Legea nr.1316 din 26.10.2000, publicat în Monitorul Oficial Nr.47-48 din 26.04.2001.
3. Codul Contravențional adoptat prin Legea nr.218 din 24.10.2008, publicat în Monitorul Oficial Nr.3-6 din 16.01.2009.
4. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107 din 06.06.2002, publicat în Monitorul Oficial Nr. 82-86 din 22.06.2002.
5. Legea Nr. 269 din 09.11.1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, publicată în Monitorul Oficial nr. 6, din 26.01.1995.
6. Cebotari Valentina, Dreptul Familiei. Ediția a III-a. Revăzută și completată - Chișinău, 2014.
7. Sanford L. Braver, Ira M. Ellman, William V. Fabricius. Relocation of children after divorce and Children-s Best interests. New evidence and legal considerations. 2013, pag.1-9.
8. Arhiva Judecătoriei Râșcani, dosarul 2ra-2236/13 din 18 septembrie 2013).

